

GEORG PAILE

Valtiosääntö — samoin kuin mikä tahansa laki tai lakikokoelma — on noudatettavaksi tarkoitettu lain pakotavaan muotoon puettu joukko yhteiskunnallisia normeja, jotka heijastavat lain säätämishetkellä sen säätämiseen tarvittavan vallan omistavan yksilön tai sosiaalisen ryhmän oikeuskäsitystä ja subjektiivisia intressejä. Valtiosääntöoikeus järjestelee valtion korkeimman vallan asettamista ja toimintaa, mutta valtiosäännön avulla pyritään myös mm. vakiinnuttamaan tietty de facto vallitseva yhteiskunnallinen tila, joka vuorostaan on tulosta yhteiskuntaluokkien välisistä voima-suhteista. Toisin sanoen valtiosäännön sekä muut lait säätää hallitseva sosiaalinen ryhmä tai luokka. Tämä ei tietenkään merkitse sitä, etteikö poliittisella oppositiolla jo pelkällä olemassaolollaan olisi tiettyä vaikutusvaltaa lainsäädäntökäytöksissä. Äsken määritelmä sopii myös Suomen valtiosääntöön.

Suomen hallitusmuoto säädettiin vuonna 1919 eli yhteiskunnallisesti rauhattomana aikana, jota edeltäneen noin kolmen vuoden aikana maamme oli ehtinyt saada historiansa ensimmäisen — myöhemmin hajoitetun — vasemmistoenemmistöisen eduskunnan, tulla itsenäiseksi valtioksi ja läpikäydä katkeran kansalaissodan, jossa vastakkain olleesta kahdesta yhteiskuntaluokasta porvaristoa edustanut oli selvinnyt voittajana ja jonka tehtäväksi nyt jäi osittain uuden oikeusjärjestyksen luominen.

Ominaista perustuslaille on, että se

sisältää tärkeimmät perusnormit ja että sen muuttamisen menettelyä on vaikeutettu erinäisillä aikaa ja määrääenemmistöä koskevilla säännöksillä. Tällä on haluttu perustuslain avulla ikään kuin turvata äsken mainitsemani sosiaalisten ryhmien keskinäisiin voima-suhteisiin perustuvan tilan jatkuvuutta äkkinäisiltä virtauksilta ja ohjata kehitys vallassaolijoiden edeltäpäin hyväksymään uomaan, mikä käytännössä usein merkitsee varjelua yhteiskunnallisen kehityksen mukanaan tuomilta muutoksilta. Jäykkä valtiosääntö on luonteeltaan konservatiivinen. Suomessa uuden perustuslain säätämisen menettely on erittäin vaivalloinen prosessi, jonka suhteellisesti vähäinenkin oppositio voi mitätöidä. Tämä on seurausta siitä, että perustuslakimme säätänyt kansalaissodassa voittajana selvinnyt oikeisto halusi ennen kaikkea suojata itsensä ja intressinsä mahdollisilta Suomen sisäisten voima-suhteiden muutosten mukanaan tuomilta seurauksilta. Hyvässä muistissa oli vielä vuoden 1916 epämieluisa vasemmistoenemmistöinen eduskunta. Oma osuutensa oli epäilemättä myös ylimielisellä suhtautumisella kansan — rahvaan — mielipiteisiin. Tämän takia valtiosäännössämme on joitakin selvästi epädemokraattisia piirteitä. Tätä taustaa vasten on nähtävä tasavallan presidentille myönnetty oikeus hajottaa eduskunta. Hieman kärjistäen voidaan sanoa, että maamme päämiehellä on oikeus hajottaa eduskunta silloin, kun viisaat ja luotettavat ministerit ovat joutuneet ristiriitaan tyhmän ja

epäluotettavan eduskunnan kanssa, jonka on valinnut jos mahdollista vielä tyhmempi ja epäluotettavampi kansa. Haluttomuus myöntää käytännössä korkein päätävävalta kansalle ja sen demokraattisesti valitsevalle eduskunnalle sävytti oikeiston tavoitteita, jotka osittain saavutettiin valtiösäännösämme.

Tästä huolimatta Suomen valtiosääntö oli ja on edelleenkin maailman demokraattisimpia, mikä lienee seurausta Suomen omalaatuisesta sisäpoliittisesta tilasta, mutta tapa tulkita valtiosääntöämme ei ole aina ollut demokraattisimpia.

Laki on usein kirjoitettu varsin epämääräiseen muotoon. Voidaan sanoa, että lain kirjain on väljä. Tämän takia tulee hyvin tärkeäksi valtiosääntön tulkintatapa. Tiedämme maamme itsenäisyyden alkuvuosikymmenien historiasta, että hallitusmuotomme esim. kansalaisten oikeuksia ja vapauksia koskevia pykäläitä tulkittiin hyvin väljästi, jolloin niiden puitteissa pääsi tapahtumaan yleisen oikeuskäsitelmän mukaan suoranaista laittomuutta. Professori Merikoski on eräs-

sä kirjassaan käsitykseni mukaan täysin oikein todennut hallitusmuotostamme, että se on »joskus saanut taipua niin pitkälle, että voidaan aiheellisesti kysyä, onko jäljelle jäänyt muuta kuin se, että säädetyt ulkonaisia muotoja on noudatettu».

Mielestäni valtiosääntö ja etenkin sen tulkintatapa eivät saa muodostua luonnollista kansanvaltaista yhteiskunnallista kehitystä jarruttavaksi tekijäksi. Nykyaikana odottaisi tämän takia suurempaa sosiaalista mieltä valtiosääntöme tulkintakysymyksissä etenkin, kun juridisia esteitä ei sille ole. Joitakin korjauksen tarpeessa olevia kohtia lukuunottamatta nykyinenkin valtiosääntöme antaa mahdollisuuden yhteiskuntaolojen kehittämiseen demokraattiseen suuntaan esim. muodossa, jotta demokratia ei tähänastisen käytännön mukaan pysähtyisi tehtaan portille. Ilmeistä on, että kansan poliittisten oikeuksien laajentaminen valtiosääntöme puitteissa edellyttää nykyvaiheessa huomattavaa taloudellisen demokratian laajentamista yksityisen suurpääoman oikeuksia kaventamalla.